

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระลูกหนี้ชำระหนี้ตามกำหนดเดิลาย่อมจะไม่ก่อให้เกิดปัญหา แต่ในบ่อยครั้งที่เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้มักจะไม่ได้ดำเนินการชำระหนี้ จึงทำให้ต้องมีการติดตามทวงหนี้เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยหากเจ้าหนี้ใช้วิธีการติดตามทวงหนี้โดยชอบด้วยกฎหมายย่อมจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่ประการใด แต่ในทางปฏิบัติตามความเป็นจริงแล้วเจ้าหนี้มักจะใช้วิธีการติดตามทวงหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งปัญหาที่พบในการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ นอกเหนือจากจะใช้วิธีการที่ไม่ชอบธรรมหรือใช้กำลังเข้าบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ อาทิเช่น กรณีนำเรื่องที่ถูกหนี้เป็นหนี้แล้วไม่ชำระหนี้ไปแจ้งแก่บุคคลภายนอก รวมถึงการเปิดเผยรายชื่อลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ต่อสาธารณชน หรือกรณีสัญญาเช่าเมื่อผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่าขวนทรพย์สินของผู้เช่าออกจากบ้านเช่าหรือถือคประตุ หน้าต่าง (โดยไม่มีการกำหนดให้กระทำได้ในข้อสัญญา) หรือเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อชำระหนี้โดยลูกหนี้มิได้ยินยอม ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสังคมเพราะคนในสังคมย่อมเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในทรัพย์สินและไม่เกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย

ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมรัฐจึงมีหน้าที่เข้ามาดูแลโดยจำเป็นที่จะต้องมีการวางกรอบการบังคับใช้กฎหมายเอกชนหรือการบังคับตามสิทธิเรียกร้องทางแพ่ง เพราะหากมีการปล่อยให้ผู้ทรงสิทธิดังกล่าวสามารถบังคับชำระหนี้เอาเองได้ก็อาจจะถึงขั้นใช้กำลังบังคับเอาแก่กัน ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นแล้วการบังคับชำระหนี้ อาจเป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมได้ การบังคับชำระหนี้โดยวิธีนี้เรียกว่า “การช่วยเหลือตัวเอง” (self-help) ซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมของมนุษย์¹ การที่รัฐมีหน้าที่เข้ามาดูแลและจำเป็นที่จะต้องมีการวางกรอบการบังคับใช้กฎหมายเอกชนหรือการบังคับตามสิทธิเรียกร้องทางแพ่ง จึงต้องมีหลักที่ว่านอกจากข้อยกเว้นบางประการที่รัฐออกกฎหมายอนุญาตแล้ว “การช่วยเหลือตนเอง” ย่อมไม่อาจกระทำได้เป็นอันขาด หากผู้ใดฝ่าฝืนโดยใช้การช่วยเหลือตนเองจนมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยใน

¹ Vgl. Othmar Jauernig, Zivilprozessrecht, 22. Auflage, Munchen 1988, S. 1 อ้างใน คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2552 หน้า 27.

สังคมส่วนรวมซึ่งเท่ากับมีผลกระทบต่อภารกิจของกฎหมายอาญา การกระทำของบุคคลนั้นก็อาจเป็นความผิดอาญาได้²

ซึ่งตามธรรมดาการบังคับชำระหนี้ในทางแพ่งนั้นต้องเป็นตามบทบัญญัติกฎหมายเมื่อลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้แล้ว ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้นั้นเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้นได้³ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักในการบังคับชำระหนี้อยู่ในมาตรา 213 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตนเจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าถ้าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในเมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลาชำระแล้วเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิบังคับชำระได้ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องร้องขอต่อศาลให้บังคับชำระหนี้ให้เท่านั้นไม่ว่าในทางใด

แต่อย่างไรก็ตามในการดำเนินการบังคับชำระหนี้โดยสิทธิทางศาลย่อมต้องเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งอาจต้องใช้เวลาและอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายทำให้เกิดความไม่สะดวก เจ้าหนี้บางรายจึงไม่พึงใจที่จะใช้สิทธิทางศาล แต่ได้ใช้อำนาจบังคับตามสิทธิของตนเองโดยผลการด้วยการเอาทรัพย์สินไปจากลูกหนี้เพื่อนำไปหักใช้หนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระหรือเพื่อให้ลูกหนี้ต้องไปติดต่อขอชำระหนี้ที่ค้างชำระอยู่กับตนโดยการเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปนั้นโดยลูกหนี้ไม่ได้ยินยอมด้วย การกระทำดังกล่าวของเจ้าหนี้จึงเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่มีผลกระทบกับกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองในทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมายในความคิดฐานลักทรัพย์ หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ใช่ติดต่อกฎหมายอันเป็นการ “ช่วยเหลือตนเอง” ซึ่งอาจเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมขึ้นได้ จึงมีข้อพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานลักทรัพย์หรือไม่

คำพิพากษาของศาลฎีกาในเรื่องการบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เป็นความผิดอาญาฐานลักทรัพย์หรือไม่นั้น ศาลฎีกาได้มีความเห็นเป็นสองแนวความเห็นด้วยกัน โดยแนวแรกวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งเห็นส่วนใหญ่ที่ศาลฎีกาได้พิพากษามาในแนวทางนี้ ในส่วนของแนวทางที่สองซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ จากคำพิพากษตามแนวแรกที่วินิจฉัยว่าการเอาทรัพย์สินไปโดยผลการเพื่อเอาทรัพย์สินนั้นดีชำระหนี้หรือเพื่อให้ลูกหนี้ไปติดต่อชำระหนี้ การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์นี้เมื่อพิจารณาจากเหตุผลของศาลฎีกาแล้วจะเห็นได้ว่าที่ศาลวินิจฉัยเช่นนั้น

² จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี (น.28), โดย คณิต ฅ นคร, 2552, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. พิมพ์ครั้งที่ 2.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194.

เพราะเห็นว่าเป็นการเอาทรัพย์สินไปเพื่อชำระหนี้ที่ค้างอยู่หรือเอาไปเพื่อให้ลูกหนี้ติดต่อชำระหนี้ การกระทำของผู้กระทำไม่มีเจตนาเอาทรัพย์สินไปโดยทุจริต แต่อย่างไรก็ตามจากคำพิพากษาศาลฎีกาแนวที่สองนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะแม้จะเป็นการเอาทรัพย์สินไปเพื่อชำระหนี้หรือเอาไปเพื่อยึดถือไว้โดยประสงค์ให้ลูกหนี้ตามมาติดต่อชำระหนี้ให้ก็ตาม แต่การบังคับชำระหนี้ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ดังนั้นถือได้ว่าจำเลยเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปจึงเป็นการเอาไปโดยมีเจตนาทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะจำเลยไม่มีอำนาจเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปโดยพลการได้จึงเห็นได้ว่าคำพิพากษาสองแนวนี้อยู่ขัดแย้งกันอยู่

5.1.1 สรุปปัญหาการเอาไป

เมื่อได้ศึกษาตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาแล้วจะเห็นว่าในส่วนขององค์ประกอบภายนอกนั้น กรณีแรกคือการที่เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปโดยการตีใช้นี้อย่างเด็ดขาด จะเห็นได้ว่าในขณะที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ เพราะลูกหนี้อยู่ยึดถือทรัพย์สินของตนเองโดยเจตนายึดถือเพื่อตนตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 หรือแม้กระทั่งลูกหนี้จะไม่ได้ยึดถือไว้ด้วยตนเองแต่ก็มีบุคคลอื่นยึดถือไว้แทนซึ่งกรณีเช่นนี้ก็นับได้ว่ามีบุคคลใดบุคคลหนึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่เช่นเดียวกัน เมื่อเจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อตีใช้นี้อย่างเด็ดขาดย่อมเป็นการเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นเพราะเป็นการเอาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในการครอบครองของลูกหนี้มาอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ และโดยที่เจ้าหนี้ประสงค์จะเอาทรัพย์สินนั้นตีใช้นี้อันจึงเป็นเจตนายึดถือเพื่อตนแล้ว และเมื่อการกระทำความผิดกล่าวของเจ้าหนี้เป็นการกระทำโดยลูกหนี้ไม่ได้ให้ความยินยอมยอมเป็นการแย่งการครอบครอง⁴ เมื่อทรัพย์สินนั้นเคลื่อนที่ยอมเป็นการ “เอาไป” อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานลักทรัพย์

ส่วนกรณีที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเก็บไว้เพื่อให้ลูกหนี้ตามไปพบเจ้าหนี้เพื่อติดต่อขอชำระหนี้ที่ค้างชำระอยู่แก่เจ้าหนี้ ลักษณะนี้ในตอนแรกทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้เช่นเดียวกัน เพราะลูกหนี้อยู่ยึดถือทรัพย์สินของตนเองโดยเจตนายึดถือเพื่อตนตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 และเมื่อการกระทำความผิดกล่าวของเจ้าหนี้เป็นการกระทำโดยลูกหนี้ไม่ได้ให้ความยินยอมยอมเป็นการแย่งการครอบครอง

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิเคราะห์แล้วเห็นว่าในเรื่องการครอบครองนี้ การครอบครองมีความหมายเป็นอย่างเดียวกับสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367

⁴ หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้อินยอมยอมไม่เป็นการแย่งการครอบครอง ไม่เข้าลักษณะที่จะเป็นการ “เอาไป” ตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 อีกทั้งยังเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 ซึ่งเป็นการชำระหนี้อย่างหนึ่งที่มีผลให้หนี้ระงับ.

ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดยึดถือทรัพย์สิน โดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน บุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง” ที่เป็นปัญหาคือในส่วนของ “เจตนายึดถือเพื่อตน” นั้นเป็นสิ่งที่อยู่ภายในใจของเจ้าหนี้และไม่สามารถมองเห็นได้ในทางกายภาพ แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่าเจตนายึดถือเพื่อตนซึ่งหมายความว่าเจตนายึดถือทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นไม่ กรณีนี้คล้ายกับกรณีที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเก็บไว้เพื่อให้ลูกหนี้ตามไปพบเจ้าหนี้เพื่อติดต่อขอชำระหนี้ที่ค้างชำระอยู่แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ไปพาเอาทรัพย์สินนั้นมาเก็บไว้โดยผลการซึ่งเป็นการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นจึงนับได้ว่าแม้เจ้าหนี้นำพาทรัพย์สินของลูกหนี้กลับไปไว้บ้านตนเองเพื่อเป็นประกันให้ลูกหนี้อาจติดต่อขอชำระหนี้เจ้าหนี้ก็มีเจตนายึดถือเพื่อตนเช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้ยึดถือทรัพย์สินด้วยเจตนายึดถือเพื่อตนเจ้าหนี้จึงได้มาซึ่งการครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้อันเป็นการทำลายความครอบครองของลูกหนี้

แต่เมื่อความผิดฐานลักทรัพย์นั้นต้องมีการพาทรัพย์สินนั้นเคลื่อนที่ในลักษณะที่เป็นการตัดกรรมสิทธิ์ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว แต่การที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้อายึดถือไว้เพื่อให้ลูกหนี้ติดตามมาเพื่อขอชำระหนี้ หากลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนเองแล้วก็จะคืนทรัพย์สินนั้นให้ไปเห็นได้ว่าเจ้าหนี้ไม่ได้เอาทรัพย์สินนั้นไว้อย่างถาวร การที่เจ้าหนี้พาทรัพย์สินนั้นเคลื่อนไหวในกรณีเช่นนี้ไม่เป็นการที่เคลื่อนไหวในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์การกระทำของเจ้าหนี้ไม่เป็นการเอาไป การกระทำของเจ้าหนี้กรณีเช่นนี้จึงไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เพราะขาดองค์ประกอบภายนอกในส่วนของ การ “เอาไป”

5.1.2 สรุบบัญญาเจตนาทุจริต

ส่วนขององค์ประกอบภายในนั้น ในส่วนของเจตนาธรรมดาที่ว่าเจตนาอันประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองบัญญัติว่า “กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น...” และวรรคสามบัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นไม่ได้...” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนาอันต้องประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญคือ ในความผิดฐานลักทรัพย์ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าการกระทำของตนเองเป็นการเอาไปและผู้กระทำจะต้องรู้ว่าทรัพย์สินที่ตนเอาไปนั้นเป็นของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กับอีกส่วนคือส่วนที่ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผล

ปัญหาเกี่ยวกับเจตนาธรรมดาในกรณีที่เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นอยู่ที่ว่าการกระทำที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปตีใช้หนี้ หรือการกระทำที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเป็นประกันการชำระหนี้โดยวิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น เจ้าหนี้ได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดหรือไม่ ซึ่งในความผิดฐานลักทรัพย์เจ้าหนี้จะต้องรู้ว่าการกระทำของตนเอง

เป็นการเอาไป กล่าวคือรู้ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือผู้อื่นในขณะที่กระทำ และรู้ว่าตนกำลังเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นในลักษณะที่เป็นการแย่งการครอบครองของลูกหนี้แล้ว พาทรัพย์สินนั้นเคลื่อนที่ไปในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ และเจ้าหนี้จะต้องรู้ว่าทรัพย์สินที่ตนเอาไปนั้นเป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

ส่วนที่เป็นเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจ เจตนาพิเศษหรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำ ความผิดในความผิดฐานลักทรัพย์ คือ “โดยทุจริต” กล่าวคือ เป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้ โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 อนุมาตรา 1 ซึ่งการแสวงหา “ประโยชน์” นั้นจะเป็นประโยชน์ที่ได้รับชั่วคราวหรือประโยชน์ถาวรก็ได้ หากเป็นประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก็เป็น “โดยทุจริต” ได้⁵ แต่คำว่า “ประโยชน์” ตามความหมายของคำว่า “โดยทุจริต” นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินเสมอไป เพราะ “ประโยชน์” ตามความหมายของ “โดยทุจริต” คือ ประโยชน์โดยทั่วไปทั้งที่เป็นทรัพย์สินและไม่เป็นทรัพย์สิน⁶ ดังนั้นการที่เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็เป็นการแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการกระทำโดยทุจริตด้วยนั่นเอง

5.1.2.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับฟ้องที่ที่กระทำ

อย่างไรก็ตาม ในปัญหาเกี่ยวกับเจตนาทุจริตเป็นเรื่องของเจตนาพิเศษอันเป็นเรื่องของมูลเหตุจูงใจซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ภายในใจของผู้กระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการที่จะเหมารวมไปทีเดียวว่าการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการกระทำที่มีมูลเหตุจูงใจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายย่อมไม่ถูกต้อง เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณา มูลเหตุจูงใจของผู้กระทำเป็นรายกรณีไป ซึ่งต้องพิจารณาว่าผู้กระทำรู้หรือไม่ว่าการกระทำของตนเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วผู้นั้นยังประสงค์จะกระทำอยู่หรือไม่

อาจกล่าวได้ว่าถ้าการกระทำการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายได้กระทำโดยบุคคลที่มีความรู้การศึกษาซึ่งนับว่าเป็นผู้มีปัญญาในระดับหนึ่งแล้ว หรือเกิดในสังคมที่มีความเจริญแล้วซึ่งมีระบบข้อมูลข่าวสารในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยชอบด้วยกฎหมายอันเป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวางในสังคมนั้นแล้ว หากเจ้าหนี้ยังกระทำไปทั้งรู้ว่าเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วย

⁵ จาก กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3 (น.625-628), โดย จิตติ ดิงศภัทย์, 2553, กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา. พิมพ์ครั้งที่ 7.

⁶ จาก กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 3 (น.111), โดย เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550, กรุงเทพฯ: หจก.จรรยาบรรณพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กฎหมายและกระทำโดยประสงค์จะได้ประโยชน์จากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว ย่อมเห็นได้ชัดว่าเจ้าหน้าที่กระทำโดยมิเจตนาทุจริต

แต่ถ้าเป็นการกระทำของบุคคลที่ไม่มีความรู้และอยู่ในชนบทที่ห่างไกล ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่าการกระทำที่เขาแสดงออกมานั้นซึ่งให้เห็นได้หรือไม่ว่าเป็นการกระทำโดยทุจริต เพราะกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนาได้โดยชัดเจน ซึ่งต้องพิจารณาในข้อพิจารณาอื่นต่อไปอีก

5.1.2.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนทรัพย์สินที่เอาไป

ทรัพย์สินที่ถูกเอาไปนั้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่บ่งชี้มูลเหตุจูงใจของผู้กระทำได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ได้เช่นกัน กล่าวคือ หากเจ้าหน้าที่เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อตีใช้หนี้โดยไม่มีเจตนาจะคืนทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้อีกต่อไป หากเอาทรัพย์สินไปเท่ากับจำนวนหนี้และมีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นอย่างเดียวกันเช่นนี้ย่อมต้องถือว่าเขาไม่ได้กระทำโดยมิมูลเหตุจูงใจเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว แม้การกระทำดังกล่าวจะไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ก็ถือไม่ได้ว่ามีเจตนาทุจริต

แต่ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่าเจ้าหน้าที่เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อตีใช้หนี้โดยไม่มีเจตนาจะคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ลูกหนี้ และการเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเป็นจำนวนมากกว่าหนี้สินที่ค้างชำระอยู่มากย่อมเห็นได้ว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์อย่างชัดเจน และผู้กระทำย่อมรู้ว่าเป็นการกระทำโดยไม่มีสิทธิเนื่องจากเกินจำนวนหนี้ไปมากแสดงว่าแม้รู้ว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่มีสิทธิก็จะทำ การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นการกระทำโดยมิมูลเหตุจูงใจโดยทุจริต

5.1.2.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่เอาไป

พฤติการณ์ที่เป็นการเอาไปนั้นอาจเป็นเครื่องบอกเจตนาได้ว่าผู้กระทำมีมูลเหตุจูงใจเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งการกระทำบางการกระทำอาจชี้ให้เห็นได้ว่าผู้กระทำได้กระทำไปทั้งรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นผิดกฎหมาย ย่อมถือได้ว่าผู้กระทำได้กระทำไปโดยทุจริต กล่าวคือการกระทำที่เป็นการเอาไปนั้นเป็นการกระทำที่มีเหตุฉกรรจ์หรือมีเหตุที่ใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นผู้กระทำย่อมต้องรู้อยู่โดยธรรมชาติว่าตนเองได้กระทำไปโดยไม่มีสิทธิ เช่น เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปโดยทำอันตรายถึงชีวิตกันสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์สิน หรือเข้าไปเอาทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเข้าทางช่องทางซึ่งได้ทำขึ้นโดยไม่จำนงให้เป็นทางคนเข้า หรือเอาไปโดยต้องปลอมตัว มอมหน้าเพื่อไม่ให้เห็นหรืออำหน้าได้ หรือโดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน หรือโดยมีอาวุธ เป็นต้น กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำได้ว่ากระทำไปทั้งรู้ว่าเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของลูกหนี้ดังกล่าวแต่ก็ยังกระทำไปเพื่อประโยชน์อันนั้น หรืออาจเป็นการกระทำที่มีความรุนแรงกว่านั้นอย่างเห็นได้ชัดกล่าวคือถึงขนาดมี

การใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายกรณีอย่างนี้ย่อมเป็นการกระทำที่ตามธรรมชาติของมนุษย์ย่อมรู้ดีอยู่ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำที่มีมูลเหตุจูงใจโดยทุจริต ครอบงำประกอบของความผิดฐานลักทรัพย์หรืออาจเป็นถึงความผิดฐานชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ได้แล้วแต่กรณี

5.1.3 สรุปปัญหาเกี่ยวกับความสำคัญผิดในอำนาจกระทำ

การกระทำที่ครอบงำประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในแล้วอาจไม่มีความผิดอาญาก็ได้หากว่าผู้นั้นมีอำนาจกระทำ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักในการบังคับชำระหนี้อยู่ในมาตรา 213 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตนเจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้” ดังนั้น จะเห็นได้ว่าถ้าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในเมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลาชำระแล้วเจ้าหนี้อ่อมมีสิทธิบังคับชำระหนี้ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องร้องขอต่อศาลให้บังคับชำระหนี้ให้เท่านั้นไม่ว่าในทางใด อย่างไรก็ตามกรณีที่ถูกกฎหมายให้อำนาจกระทำเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451 ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีวัตถุประสงค์แห่งหนี้เป็นการงดเว้นกระทำการ ดังที่บัญญัติว่า “บุคคลใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้ทันทั่วที่ไม่ได้ และถ้ามิได้ทำในทันใดภัยที่มีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สาบสูญได้ไซ้ไร ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” วรรคสองของมาตราดังกล่าวได้จัดไว้ว่า “การใช้กำลังดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าต้องจำกัดครั้งเคร่งแต่เฉพาะที่จำเป็นเพื่อจะบำบัดภัยป้องกันอันตรายเท่านั้น” ซึ่งจะเห็นได้ว่า “การช่วยเหลือตนเอง” ในกรณีการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิด้วยตนเองต้องเป็นการกระทำโดยจำกัดอย่างมาก ดังนั้นจึงได้หลักว่า “การช่วยเหลือตนเอง” นั้นจะกระทำไม่ได้ การบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลจักต้องกระทำผ่านทางศาลเสมอ⁷ โดยมีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายหลักในวิธีการใช้สิทธิทางศาล

จะเห็นได้ว่าในเรื่องการบังคับชำระหนี้นั้นเจ้าหนี้ไม่มีอำนาจกระทำการบังคับชำระหนี้ได้เองโดยไม่ผ่านศาล ซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจกระทำเพียงมาตราเดียวเท่านั้นซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการกระทำที่เป็นการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นการกระทำไปโดยไม่มีอำนาจกระทำได้ เมื่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ครอบงำประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในของความผิดฐานลักทรัพย์แล้วเจ้าหนี้อ่อมมีความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ แต่

⁷ จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี (น.32). เล่มเดิม.

อย่างไรก็ตามศาลฎีกายังได้เคยวินิจฉัยว่าเจ้าหนี้ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์เพราะสำคัญผิดว่าเจ้าหนี้มีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย

ในกรณีการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้ตามที่มีปัญหาว่าการกระทำของเจ้าหนี้เป็นความผิดฐานอาญาหรือไม่นั้น มุ่งไปที่ความสำคัญผิดที่ว่าข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่มีความผิด แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริงแต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้นั้นย่อมไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 ซึ่ง บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่เป็นการกระทำไม่มีความผิด...แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด...” ในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างเช่นการที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อตีใช้หนี้หรือเอาไปเพื่อให้ลูกหนี้ติดตามมาชำระหนี้ นี้ เป็นการกระทำของเจ้าหนี้ที่ครบองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ทั้งในส่วนขององค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในแล้ว แต่ว่ากฎหมายที่ให้อำนาจกระทำอันจะทำให้การกระทำไม่มีความผิดนั้น ในกรณีที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็อาจเป็นกฎหมายที่ยกเว้นความผิดในทางอาญาได้ ดังนั้นการกระทำโดยสำคัญผิดว่ามีกฎหมายแพ่งให้อำนาจกระทำได้การกระทำจึงไม่มีความผิดอาญา ย่อมเป็นความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงในเรื่องที่ว่าข้อเท็จจริงใดถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่มีความผิด แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริงแต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้นั้นย่อมไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 นี้เช่นเดียวกัน

ในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เหตุที่ผู้กระทำเอาทรัพย์สินไปต่างๆที่มีเจตนาทุจริตแต่ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์นั้นเป็นเพราะผู้กระทำไม่รู้กฎหมายแพ่งว่าจะต้องร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 213 โดยผู้กระทำเข้าใจว่ามีอำนาจไปยึดทรัพย์สินของลูกหนี้โดยพลการได้ การไม่รู้กฎหมายแพ่งดังกล่าวนั้นก็ถือว่าเป็นการสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 ได้ โดยการไม่รู้ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ในกรณีอยู่ในชนบทอยู่ห่างไกลจึงไม่รู้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 ดังนั้นหากผู้กระทำรู้คืออยู่แล้วว่าการบังคับชำระหนี้ต้องกระทำโดยใช้สิทธิทางศาลผู้กระทำจะมาอ้างความสำคัญผิดในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 นี้ไม่ได้⁸ ดังนั้นถ้าจะถือว่าการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างเช่นการที่เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อตีใช้หนี้หรือเอาไปเพื่อให้ลูกหนี้ติดตามมาชำระหนี้เป็นการกระทำโดยสำคัญผิดในอำนาจกระทำไปเสีย

⁸ จาก คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค1 (น.218-219), โดย เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, กรุงเทพฯ: หจก.จิรัชการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 10.

ทุกกรณีย่อมมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมส่วนรวม ดังนั้นในการพิจารณาว่าผู้กระทำสำคัญผิดในอำนาจกระทำหรือไม่จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

5.1.4 สรุปแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา

คำพิพากษาของศาลฎีกาในเรื่องการบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เป็นความผิดอาญาฐานลักทรัพย์หรือไม่ที่กล่าวมาแล้วว่าศาลฎีกาได้มีความเห็นเป็นสองแนวความเห็น แนวแรกวินิจฉัยว่าการเอาทรัพย์สินไปโดยผลการเพื่อเอาทรัพย์สินนั้นดีชำระหนี้หรือเพื่อให้ลูกหนี้ไปติดตามชำระหนี้ การกระทำดังกล่าวไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ และเมื่อพิจารณาจากเหตุผลของศาลฎีกาแล้วจะเห็นได้ว่าที่ศาลวินิจฉัยเช่นนั้นเพราะเห็นว่าเป็นการเอาทรัพย์สินไปเพื่อชำระหนี้ที่ค้างอยู่หรือเอาไปเพื่อให้ลูกหนี้ติดต่อชำระหนี้ การกระทำของผู้กระทำไม่มีเจตนาเอาทรัพย์สินไปโดยทุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาแนวที่สองศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะแม้จะเป็นการเอาทรัพย์สินไปเพื่อดีชำระหนี้หรือเอาไปเพื่อยึดถือไว้โดยประสงค์ให้ลูกหนี้ตามมาติดต่อชำระหนี้ให้ก็ตาม แต่การบังคับชำระหนี้ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ดังนั้นถือว่าจำเลยเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปจึงเป็นการเอาไปโดยมีเจตนาทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะจำเลยไม่มีอำนาจเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปโดยผลการได้จึงเห็นได้ว่าที่ผ่านมานั้นคำพิพากษาสองแนวนี้ยังขัดแย้งกันอยู่

ต่อมาศาลฎีกาได้มีการประชุมใหญ่เพื่อวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9603/2553 กุส.12 น.79 โดยวินิจฉัยว่า การที่จำเลยขับรถยนต์คู่ไปจากที่จอดรถ จึงเป็นการเอารถยนต์คู่ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ร่วมไปโดยไม่มีอำนาจ แม้จำเลยจะอ้างว่าสืบเนื่องมาจากโจทก์ร่วมไม่ยอมชำระหนี้ที่ค้าง แต่ก็เป็นการใช้อำนาจบังคับให้ชำระหนี้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะโจทก์ร่วมค้างชำระราคารถยนต์แก่จำเลยเพียงประมาณ 20,000 บาท แต่จำเลยจะให้โจทก์ร่วมชำระเงินแก่จำเลยถึง 100,000 บาท การที่จำเลยเอารถยนต์คู่ไปจากโจทก์ร่วมเพื่อเรียกร้องให้โจทก์ร่วมชำระหนี้ นั้น เป็นการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง การกระทำของจำเลยจึงเป็นการเอาทรัพย์สินของโจทก์ร่วมไปโดยทุจริต เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แนววินิจฉัยเช่นนี้ย่อมตรงกับแนวทางที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในเรื่องเจตนาทุจริต ซึ่งหลังจากคำวินิจฉัยเรื่องนี้ออกมาแนวการวินิจฉัยของศาลฎีกาก็เริ่มเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วิเคราะห์มาแล้วอีกหลายเรื่อง ซึ่งต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 674/2554 น.615 วินิจฉัยว่า จำเลยกับพวกอีกสองคนร่วมกันใช้กำลังประทุษร้ายผู้เสียหายเพื่อมิให้ผู้เสียหายขัดขึ้นเพื่อให้ความสะดวกแก่การลักเงินสด 1,000 บาท บัตร เอ.ที.เอ็ม และโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายไป หรือการพาทรัพย์สินนั้นไป ให้อื่นให้ซึ่งทรัพย์สิน ยึดถือเอาทรัพย์สินนั้น

ไว้ หรือให้พ้นจากการจับกุม แม้จำเลยกับพวกเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปเท่าที่คิดว่าพอกับค่าจ้างที่ผู้เสียหายเป็นหนี้จำเลยกับพวกอยู่ ไม่ได้เอาทรัพย์สินอื่นๆที่มีค่ามากไปด้วยก็ตาม แต่ก็เป็นการกระทำที่ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ย่อมเป็นการกระทำโดยเจตนาทุจริต จำเลยมีความผิดฐานปล้นทรัพย์ของผู้เสียหาย (ความผิดฐานปล้นทรัพย์มีความผิดฐานลักทรัพย์รวมอยู่ด้วย) ดังนั้นเห็นได้ว่าระยะหลังนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยคดีเป็นไปตามนิติวิธีของระบบกฎหมายมากขึ้นแล้วตามที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นเกิดขึ้นจากการติดตามทวงถามหนี้ในปัจจุบันมีการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้หรือผู้บริโภค รวมถึงการสร้าง ความรำคาญให้แก่บุคคลที่สามที่ไม่ใช่ลูกหนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนโดยรวมเป็นจำนวนมาก เท่าที่ผ่านมาการติดตามทวงถามหนี้จะใช้วิธีการต่างๆไม่ว่าจะเป็นการใช้วาจาและภาษาที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรง การคุกคามโดยใช้กำลัง หรือทำให้เสียชื่อเสียง รวมถึงการให้ข้อมูลเท็จเพื่อให้ลูกหนี้และผู้อื่นเข้าใจผิด รวมทั้งไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้ไว้เป็นการเฉพาะและไม่มีหน่วยงานใดกำกับดูแลโดยตรง ทั้งที่ในเรื่องการบังคับชำระหนี้นี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักในการบังคับชำระหนี้อยู่ใน มาตรา 213 วรรคแรกอยู่แล้ว ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตนเจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้” ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในเมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลาชำระแล้วเจ้าหนี้อ่อมมีสิทธิบังคับชำระได้ แต่ต้องร้องขอต่อศาลให้บังคับชำระหนี้ให้เท่านั้นไม่ว่าในทางใด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าหนี้ไม่ประสงค์ที่จะใช้สิทธิทางศาลอาจเป็นเพราะกระบวนการดำเนินคดีทางแพ่งมีความล่าช้าไม่ทันใจเจ้าหนี้ หรือการฟ้องคดีมีค่าใช้จ่ายสูงเกินไป หรืออาจเป็นเพราะหนี้ของเจ้าหนี้ที่เรียกเก็บเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายศาลไม่อาจบังคับให้ตามที่ตกลงกัน ดังนั้นการแก้ปัญหาที่สาเหตุของปัญหาคือต้องมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่งให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินคดี ตลอดจนให้ความรู้แก่ประชาชนถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบังคับชำระหนี้

อีกทั้งการใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติในเรื่องการประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สินเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค้ำประกัน จำนอง จำนำ รวมถึงตลอดถึงเรื่องสิทธิยึดหน่วง ดังนั้นหากเจ้าหนี้ไม่แน่ใจว่าลูกหนี้จะชำระหนี้หรือไม่ก็ควรจะมีการกำหนดหรือตกลงกันให้ลูกหนี้หาประกันมาให้และทำสัญญาค้ำประกัน จำนอง จำนำ ให้

ถูกต้องตามแบบตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะการกระทำดังกล่าวเจ้าหน้าที่ย่อมจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไม่ว่าในทางแพ่งและทางอาญา เช่น หากลูกหนี้นำทรัพย์สินที่จำนำไปเสี่ยยอมเป็นความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 349 เป็นต้น

ส่วนประเด็นในเรื่องความไม่สงบเรียบร้อยหรือความเดือดร้อนรำคาญที่เกิดขึ้นจากการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายอาญามีภารกิจในการคุ้มครองสังคมอยู่แล้วเพราะกฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง⁹ แต่อย่างไรก็ตามหากรัฐไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของกลไกของรัฐที่มีหน้าที่ใช้บังคับกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาที่มีอยู่ก็จะไร้ความหมาย ขาดความศักดิ์สิทธิ์ไป และมักจะเกิดการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคมอยู่ร่ำไป ในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนี้ก็เช่นเดียวกัน การกระทำที่เป็นการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจเป็นความผิดอาญาได้ ยกตัวอย่างเช่น การทวงถามหนี้ที่เป็นการสร้างความรำคาญแก่ผู้อื่นในลักษณะที่มีการส่งเสียงดังเพื่อข่มขู่ ย่อมเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 370 ได้ หรือการใช้วาจาและภาษาที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรงในลักษณะที่ทำให้บุคคลอื่นถูกดูหมิ่นเกลียดชังหรือลดคุณค่าของบุคคลอื่น ย่อมเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 หรือเป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 393 ได้ หรือการคุกคามโดยใช้กำลังก็อาจเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดต่อร่างกายได้ ในเรื่องการบังคับชำระหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายสำหรับการกระทำที่เจ้าหน้าที่เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปตีใช้หนี้หรือเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไปเพื่อให้ลูกหนี้ขอติดต่อชำระหนี้ตามที่ได้ศึกษามาแล้วเห็นได้ว่าการกระทำดังกล่าวย่อมจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ได้ดังที่ได้ศึกษามาแล้ว เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้อาจกระทำได้โดยให้ฝ่ายที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย บังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้องตามหลักนิติวิธีเพื่อกฎหมายนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุภารกิจของกฎหมายอาญาได้โดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ในเรื่องดังกล่าวอันจะเป็นการแก้ปัญหาก็ที่ปลายเหตุ และอาจเกิดปัญหาอื่นตามมาดังที่ได้ศึกษามาแล้ว

⁹ จาก กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (น.40), โดย คณิต ณ นคร, 2547, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. พิมพ์ครั้งที่ 2.